

Annie Ernaux

A hely

Egy asszony

MAGVETŐ
BUDAPEST, 2023

A fordítás az alábbi kiadások alapján készült:

Annie Ernaux: *La place*
Éditions Gallimard, Paris, 1983

Annie Ernaux: *Une femme*
Éditions Gallimard, Paris, 1987

© Éditions Gallimard, Paris, 1983, 1987
Hungarian translation © János Szávai, 1997

Hétfőn kezdtük érezni a szagot. Sohasem képzeltem volna. Vázában felejtett virágok, poshadt víz előbb édeskés, azután iszonyú szaga.

Anyám csak a temetés idejére zárta be a boltot. Nem engedhette meg magának, hogy a törzsvendégeit elveszítse. Apám holtteste az emeleten, miközben anyám pálinkát, vörösbort tölt a vendégek poharába. Könnyek, hallgatás, önfegyelem, így kell viselkedni a magasabb rendű életfelfogás szerint, ha közeli hozzátartozónk hal meg. Anyám viszont, akárcsak a szomszédság, olyan gyakorlati szempontoknak engedelmesskedett, melyeknek mindehhez semmi köze. Apám halála, vagyis vasárnap és a szerdai temetés között nem akadt törzsvendég, aki, ha csak halkan és

röviden is, ne kommentálta volna az eseményt: „Ez aztán hamar ment”, vagy erőltetett jópofasággal: „Hát csak úgy itt hagyta magát?” Megpróbálták kifejezni, hogyan éreztek, amikor megtudták a hírt, „egészen odavoltam”, „alig tudtam magamhoz térni”, így akarták tudatni anyámmal, ez volt az ő udvariasságuk, hogy nincsen egyedül a fájdalmával. Legtöbben arra emlékeztek, mikor látták utoljára egészségesen, felidéztek az utolsó találkozás minden részletét, a helyet, a napot, milyen idő volt, miről beszéltek. Mint ha az akkor még magától értetődő élet utolsó pillanatának aprólékos felidézése kifejezhetné, milyen megdöbbenő az ész számára apám halála. Megnézni is csak udvariasságból akarták. Anyám azonban nem minden kérdésnek tett eleget. A jókat, akikben igazi rokonszenvet érzett, megkülönböztette a rosszaktól, akiket csak a kíváncsiság hajt. A törzsvendégek majdnem mind engedélyt kaptak, hogy megnézhessék. Egy szomszéd iparos feleségét viszont nem engedte föl, mert apám sohasem szenvedhette sem őt, sem a csücsöri száját.

Hétfőn megjöttek a temetkezési vállalkozó emberei. A konyhából az emeletre vezető lépcső annyira szűk, hogy nem tudták fölvinni a koporsót. Nejlonszákba csomagolták a testet, levitték, vagy inkább levonszolták a koporsóig, amelyet az egyetlen órára bezárt ivó közepén raktak le. Sokáig tartott, míg leértek, közben folyton azon tanakodtak, hogyan volna a legkönnyebb, hogyan vegyék a kanyart stb.

A feje vasárnap óta mély nyomot hagyott a párnán. Míg a test ott volt, nem raktunk rendet a szobában. Apám ruhái a széken heverték. Kezslábasa cipzárás zsebében egy köteg pénzt találtam, a szerdai bevételt.

A gyógyszereket kidobtam, a ruháit beraktam a többi szennyes ruha közé.

A temetés előtti napon borjúhúst sütöttünk, a gyászszertartás utáni ebédre gondolva. Nem illik üres hassal hazaengedni azokat, akik eljöttek a temetésre. Este megérkezett a férjem, napbarnítottan és zavartan, nem érezte magáénak a gyászt. Nem találta a helyét, még annyira sem, mint máskor. A házban egyetlen dupla ágy volt, az, amelyikben apám meghalt, ott aludtunk.

A templomban sok a környékbeli, asszonyok, akik nem dolgoznak, munkások, akik elkéredzkedtek egy órára. A „magas állású” személyek közül, akikkel apámnak élete során dolga volt, egyetlenegy sem jött el, nem jöttek el a többi kiskereskedők sem. Nem tartozott sehová. Legfeljebb a tagdíjat fizette be a kereskedelmi egyesülésben, de nem vett részt semmiben. Gyászbeszédében a pap „becsületes, munkás életről” beszélt, olyan emberről, aki „sohasem ártott senkinek”.

Kézfogások. A gyászolókat irányító sekrestyés tévedése folytán – vagy talán szándékosan csináltatott velük még egy fordulót, hogy többnek lássuk a közönséget? – ugyanazok, akikkel egyszer már kezét fogtunk, még egyszer sorba álltak. Ezúttal csak egy-egy kézfogásra, részvétnyilvánítás nélkül. A temetőben, amikor a koporsót két kötél, billegve leeresztették, anyám zokogni kezdett, ugyanúgy, mint esküvőkor a templomban.

A halotti tort összetolt asztaloknál, az ivóban tartottuk. Eleinte csöndesek voltak, azután lassan megindult a beszélgetés. A gyermek fölébredt ebéd utáni álmából, ide-oda járkált, a kertben szedett virággal, kavicssal kínálgatta az embereket. Apám öccse, aki elég messze ült tőlem, előrehajolt, hogy jobban lásson, s odaszólt nekem: „Emlékszel, mikor apád biciklin vitt az iskolába?” A hangja ugyanolyan, mint az apámé. Öt óra körül elmentek a vendégek. Szótlanul helyre tettük az asztalokat. A férjem még aznap este elutazott.

Néhány napig anyámmal maradtam, hogy segítsék az ilyenkor szokásos eljárásokban, intézkedésekben. Halotti anyakönyvi kivonat a városházán, kifizetni a temetést, válaszolni a részvétnyilvánításokra. Új névjegy, özvegy A. D.-né. Üres, gondolattalan időszak. Az utcán jártamban, többször is: „most már felnőtt vagyok” (anyám, hajdanában, amikor a vérzésem először megjött, ezt mondta: „most már nagylány vagy”).

Összegyűjtöttük apám ruháit, hogy szétosszuk azok közt, akiknek szükségük lehet rá. Hétköznapi zakóját a borospincében hagyta, abban találtam meg a tárcáját. Volt benne egy kevés pénz, a jogosítványa meg egy újságkivágásba csúsztatott fénykép. Töredezett szelű régi fénykép, három sor micisapkás munkás tekint a lencsébe. Történeti munkákban láthatók ilyenek, a népfront vagy a sztrájkmozgalmak illusztrálására. Apám a leghátsó sorban áll, arckifejezése komoly, már-már aggodalmas. Sokan nevetnek. Az újságkivágás a tanítóképző felvételi eredményét közli, az elért pontszámok sorrendjében. A második név az enyém.

Anyám hamar magához tért. Ugyanúgy szolgálta ki a vendégeket, mint azelőtt. A vonásai viszont

megereszkedtek. Korán reggel, mielőtt kinyitott, mindennap kiment a temetőbe.

Visszaúton, vasárnap, mindent megtettem, hogy lekössem a fiam figyelmét, mert az első osztályon utazók nem szeretik a lármás, izgó-mozgó gyerekeket. És akkor, egyszerre, belém hasított a döbbenet, „most már én is polgár vagyok”, „most már késő”.

Később, nyáron, első kinevezésemre várva, „ezt meg kell magyaráznom”. Beszélni, írni akartam apámról, az életéről, a távolságról, mely serdülőkoromban közénk tolakodott. Osztálykülönbség, de olyanfajta, amelynek nincs neve. Mint amelyik a szerelmeseket választja el.

Belekezdtem egy regénybe, melynek ő volt a főhőse. A közepe táján elfogott az undor.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu

www.facebook.com/magveto

magveto.kiado@lira.hu

Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte a Generál Nyomda Kft., 2023-ban
6728 Szeged, Kollégiumi út 11/H

www.generalnyomda.hu

Felelős szerkesztő Orzóy Ágnes

Kézirat-előkészítő Hradeczky Moni

Korrektor Kalocsai Judit

A borítót Árvai Judit,

a kötetet Pintér József tervezte

Műszaki vezető Takács Klári

Kiadványszám 9263

Plantin betűtípusból szedve

ISBN 978-963-14-4262-5